

10.2.2021

VN/5326/2020-MMM-4

Maa ja metsätalousministeriölle**Lausunto kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelmaluonnoksesta**

Kansallisen vesihuoltouudistushankkeen työryhmä on valmistellut vesihuoltouudistuksen vision ja sitä tukevan toimeenpano-ohjelman luonnoksen uudistuksen toteuttamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa ohjelmaluonnoksesta, jolla on etsitty keinoja vesihuollon toimintavarmuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä toimialan uudistamiseksi. Luonnoksessa on listattu vesihuollon kymmenen keskeisintä kehittämistarvetta lähivuosille.

Luonnoksessa on tunnistettu toimialan keskeisimmät kehittämistarpeet sekä suunniteltu ja aikataulutettu tärkeimmät toimenpiteet lähivuosina toteutettavaksi. Lainsäädännön kehittämistä koskevia tarpeita tullaan tarkastelemaan tarkemmin osana loppuvuodesta käynnistettävää vesihuoltolain tarkistamistyötä. Tavoitteena on, että vesihuoltolain tarkistamista koskeva hallituksen esitys annetaan vuonna 2022.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV) ry toteaa lausuntonaan seuraava:

Luonnoksessa esitetyt kehittämiskohteet on tunnistettu hyvin ainakin kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen näkökulmasta tarkasteltuna. Toimiva ja tarkoituksenmukainen lainsäädäntö ja valvonta ovat erinomaisia tavoitteita nykytilanteessa, jossa lain soveltamisessa on paljon tulkinnanvaraisuutta. Vesihuoltolainsäädännön kevyt päivittäminen ei riitä, vaan lakia pitäisi muuttaa perusteellisemmin. Onkin hyvä, että asiaa valmistelemaan asetetaan työryhmä. Työryhmän kokoonpanon tulee olla laaja, jotta varmistetaan edustus kaikilta vesihuoltolain toimijoilta hallinnonalojen rajojen yli.

YSV korostaa vesihuoltolain toimivuuden arviointi -raportin (Saarinen 2020) havaintoa siitä, että lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulee arvioida kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten resurssien riittävyttä vesihuoltolain mukaisten asioiden hoitoon. Saarisen selvitystyössä nousi esille viranomaistoiminnan resurssien niukkuus ja siitä johtuva valvonnan puutteellisuus. Lisäksi valvontavastuissa havaittiin epäselvyyksiä ja rinnakkaisen valvonnan todettiin aiheuttavan ongelmia.

Jos vesihuollon valvontatehtäviä säilytetään kunnilla, tarvitaan selvitys vaadittavista henkilöstöresursseista. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisessa käsitellään haittailmoituksia, tehdään valvontakäyntejä ja käsitellään vapautushakemuksia. Tämän perustyön lisäksi haastavimmat tapaukset joudutaan kehottamisen jälkeen hoitamaan hallintopakkomenettelyin. Myös päätöksistä tehdyt valitukset hallinto-oikeusasteissa ovat hyvin työllistäviä. Tämä kaikki on syytä ottaa huomioon, kun resursointia mietitään.

Vesihuoltolaki toi yllättävän paljon uusia töitä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Laki siirsi aiemmin terveydensuojeluviranomaisessa hoidettuja vapautusasioita käsiteltäväksi ympäristönsuojeluviranomaiselle. Vesihuoltolaki on tuonut myös paljon uusia hulevesiin liittyviä töitä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen pöydälle. Vesihuoltolain uudistamisen yhteydessä tulee kartoittaa näiden tehtävien määrää kunnissa sekä miettiä oliko tehtävien käsittelyn osoittaminen ympäristönsuojeluviranomaiselle toimiva ratkaisu.

Kunnassa terveydensuojeluviranomaisella on paras asiantuntemus talousveden terveellisyyteen, riittävyteen ja siten vesijohtoon liittämismääräsuorituksen kriteerien arviointiin liittyen. Talousvettä koskevat vapautushakemukset tulisikin palauttaa takaisin terveydensuojeluviranomaisen käsiteltäväksi eikä pakottaa ympäristönsuojeluviranomaista toimimaan turhana koordinoivana lausuntoa pyytävänä välikätenä ja päättävänä tahona asiassa.

Jäteveden osalta vapautushakemuksiin puolestaan liittyy ympäristöperusteita, jonka johdosta vapautushakemusten käsittely lienee jatkossakin luontevaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa.

Hulevesivapautukset puolestaan olisi YSV:n näkemyksen mukaan järkevintä käsitellä kunnan rakennusvalvonnassa. Yksittäisillä hulevesivapautushakemuksilla on hyvin vähän tekemistä ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueen kanssa. Vesihuolto ja sen järjestäminen kytkeytyvät monella tavoin maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen sääntelyyn ja suunnitteluun. Kiinteistön hulevesien ja perustusten kuivatusvesien osalta vesihuoltolaki tähtää siihen, että kyseiset vedet voidaan poistaa asianmukaisesti. Asiassa ei ole ympäristönsuojelullista tarkastelukulmaa varsinkaan yksittäisten hulevesivapautusten yhteydessä. Hulevesien käsittelyn kokonaisuudella ja laajemmalla hulevesisuunnittelulla sen sijaan toki on vaikutuksia mm. pohja- ja pintaveden määrään ja laatuun eli ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueeseen.

Hulevesien hallinta liittyy läheisesti kiinteistöjen rakentamiseen, rakentamismääräyksiin, rakennuslupaprosessin pintavesisuunnitelmiin sekä MRL 165 §:n mukaiseen haitan poistamiseen. Hulevesisuunnitelmien käsittely edellyttää teknisiin piirustuksiin ja em. määräyksiin liittyvää asiantuntemusta, jota on kunnan rakennusvalvonnassa, ei juurikaan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Hulevesivapautukset liittyvät tavanomaisesti rakennusvalvonnassa käsiteltäviin rakennuslupiin. Käsittely kahdessa viranomaisessa lisäksi pitkittää byrokratian kestoa asiakkaan kannalta.

Hulevesien hallinnan kokonaisvastuu on tällä hetkellä jossain määrin epäselvä. Vastuuta tulisi selkeyttää ja lainsäädäntöä muuttaa siten, että hulevesien hallinta tulee riittävällä tavalla otetuksi huomioon kaikissa kunnissa. Hulevesien hallinnan merkitys on korostunut ja tulee edelleen korostumaan ilmastonmuutoksen myötä. Suunnitelmalliseen hallintaan on osoitettava vastuutaho/-t ja taattava, että työhön saadaan riittävät resurssit, osaaminen ja asianmukaiset työkalut.

Uuden vesihuoltoa koskevan lain säätämisen jälkeen lain soveltamiseen on saatava riittävästi yksityiskohtaista ohjeistusta ja jatkuvaa koulutusta, jotta päästään pois vesihuoltolain nykytilanteesta, jossa eri kunnissa sovelletaan ja tulkitaan lakia eri tavoilla. Nykytilanne on monelta osin ongelmallinen asiakkaiden tasapuolisen kohtelun kannalta, samoin tietenkin myös viranhaltijoiden kannalta tällainen tilanne on ikävä.

YSV on samalla kannalla Saarisen selvityksen kanssa siinä, että kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimismääräsuoritus olisi hyvä palauttaa lainsäädäntöön. Suunnitelma on tarpeen erityisesti maankäytön suunnittelun ja vesihuoltotarpeiden kohtaamiseksi, mutta se sisältää myös

valvontaviranomaisten työn kannalta olennaisia tietoja. Myös maanomistajat ja asukkaat tarvitsevat ennakoivaa tietoa vesihuoltosuunnitelmista.

Vesihuoltolaitosten toimintakyvyn turvaamiseen tulisi saada uusia työkaluja. Laitoksilta tulisi edellyttää esimerkiksi pitkän aikavälin investointisuunnitelmaa. Vesihuoltolaitosten toiminnan kannalta olennaista on pätevä koulutettu henkilökunta, jonka varmistamisen tärkeyttä ei voi korostaa liikaa. Vesihuoltolaitoksen talousvaikeudet johtavat ympäristönsuojeluviranomaisen kannalta esimerkiksi sellaiseen absurdiin tilanteeseen, että vesihuoltolain 11 §:n mukainen vapauttaminen ei ole lainkaan mahdollista, vaikka liittyminen muodostuu asukkaalle kohtuuttomaksi, ks. KHO 2020:100. Kyseisen ennakkopäätöksen pohjalta on mielenkiintoista spekuloida tilanteella, jossa vesiosuuskunnan talous huonojen vuosien jälkeen parantuisi: olisiko vapautusten myöntäminen jälleen mahdollista - ja kuinka monelle. YSV viittaa jälleen siihen, että vesihuollon lainsäädäntöä on muutettava ja pyrittävä kehittämään paremmaksi.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV) ry:n hallituksen puolesta,

Liisa Leino
varapuheenjohtaja

Elina Seppälä
sihteeri

Tiedoksi: Suomen Kuntaliitto

Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV) ry on perustettu 1981 ja se toimii ympäristönsuojelussa eri hallinnonaloilla työskentelevien henkilöiden yhdyssiteenä järjestämällä kokous-, esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia sekä koulutusta. Yhdistyksen tavoitteena on edistää ympäristönsuojelualalla toimivien ammatillista osaamista sekä tehdä ympäristönsuojelualaa tunnetuksi. Tällä hetkellä yhdistyksessä on jäseniä noin 200.